

Illetlenek

Min nevetnek, miért nevetnek az emberek? A kérdéssel filozófusok, pszichológusok, írók, dramaturgok, politikusok, orvosok és humoristák mélyrehatóan foglalkoztak — az ókortól napjainkig. Még a peszszimistának elkönyvelt Schopenhauer is komoly tanulmányt szentelt a komikum és humor jelenségeinek. Nem szólva Bergson híres fejtegetéseiről a komikum jelentéséről, melyben többek között egyetértését fejezi ki azokkal, akik az embert „nevető állatnak” nevezik. Igaz, gyorsan kiegészíti a meghatározást azzal, hogy az ember „nevetető állat” is. Eötvös Károly is leszögezi, hogy nevetni csak az ember képes. Majd egy ósdi bájos kérdést tesz fel, melyet mintha a jövőnek, a mai televíziónak szánt volna: „S ha mikor az orvos patikaszert rendel: miért nem tud néhány adag jóízű nevetést is rendelni?” — írja.

Ugyan miért nem? Sajnos a humor történelmi az a kérdést elmulasztják feltenni: miért és mikor *nem* hajlandó nevetni a „nevető állat”, annak ellenére, hogy nevetető állattársai, a bohózatírók, minden tőlük telhetőt elkövetnek mulattatásukra. Így kénytelenek vagyunk mi, filozófiailag képzetlen kritikusok időről időre vizsgálat tárgyává tenni: miért, mitől nem nevetéses az, amit nevetetésre szántak.

A Mocsár Gábor irásából készült *Illetlenek* — Mamcserov Frigyes rendezése — remek ötlethez épült. Ezenkívül jó és kedves figurák kerülnek képtelen szituációkba. A tévéfilmben a jól megírt figurákat jó színészek, jókedvűen alakítják. Harsányi Gábor, Timár Béla, Kertész Péter, Hollai Kálmán ruhátlanul végigfutkározzák a több mint egyórás filmet, és maguk részéről mindent elkövetnek, hogy szemérmetlenül komikusak legyenek. Vagyis a filmben minden megtörténik, amin nevetni illenék, de mi nézők illetlenül az első spontán nevetések után egyre komorabbá válunk.

Az aratási munkák tűzrendészeti ellenőrzésével megbízott fiatal emberek: a Tűzoltóparancsnok, az Újságíró, a Sofőr, az Ellenőr munkájukat túl gyorsan elvégezve a rekkenő hőségben egyenruhájukat és civil öltözetüket ledobálva, a folyóba vetik magukat, hogy egy kis vidám fürdőzéssel a napidíjhoz szükséges, még hátralevő időt értelmesen eltöltsék. Amikor

meztelenül kimásznak a hűs habokból, ruhájukat a feltört kocsiában nem találják.

A helyzet egyelőre csak komikus. De tragikomikussá válik abban a pillanatban, amikor a Tűzoltóparancsnok kutyája, Néró, a folyóban talált, „kibiztosított” kézigránátot, amellyel a fürdőző fiatal emberek halászni szándékoztak, szájában „kötelességtudóan” a partra úszva, utánuk hozza. A meztelen kiküldöttek ész nélkül menekülnek az életüket veszélyeztető, utánuk loholó hű kutya elől. A nemrég még nedves-kedves fiúk szárazon egyre szánalmasabbakká válnak. A kötelességet teljesítő kutya elől menekülve és a felöltözött világ elől rejtőzködve már nem nevetünk rajtuk, de ami nagyobb baj, nem is szánjuk őket. Minden figyelmünk, érdeklődésünk és rokonszenvünk ugyanis a szájában halált hordozó kutyára összpontosul. Ót feltjük, hogy fel ne robbanjon. Nem *csak* azért aggódunk érte, mert kutya-barátok vagyunk, hanem mert ez a kutyahős, az

Timár Béla

egyetlen emberi tulajdonságokkal felruházott figura a filmben.

Néró teszi a dolgát, pedig nem kap napidíjat. Nérónak, ellentétben a fiatalemberekkel, egyénisége, hivatástudata van. Ezenkívül dramaturgiailag is fontos funkciója: ő az a tragikomikus figura, aki nincs tudatában annak, hogy veszélyeztetett helyzetben van. Komikus, mert nem érti saját szituációját!

A tévéfilm jó alapötlete, akárcsak a kézi-gránát a kutya szájában — nem robban. Csak a

megtudjuk, hogy mégis veszélyben voltak. De miután szerencsére most sem sérül meg senki — és a kutyának is kutya-baja! — ez az utólagos felismerés sem okoz különösebb megrendülést a nézőben. Mindenki sértetlenül úszta meg a kutyakomédiát — kivéve a tévéfilm író-rendezőjét.

A jó bohózat, akárcsak a jó krimi, matematikai művelet is. A filmhumor nagymestere, Tati állítja: „A komikum a logika netovábbja.” Igaza lehet, mert az *Illetlenek* nemcsak azzal váltak unalmasakká,

A CIMLAPON:

Brooke Shields, A csinos lány című Louis Malle-film egyik főszereplője

Benedek Miklós

legvégén, amikor a Tűzoltóparancsnok végre elveszi a kutyától és „szakértően” megállapítja, hogy kékcsozású, vagyis veszélytelen. Amikor megkönnyebbülten és nevetve messzire hajítja a „döglött” tűzszerszámot — akkor felrobban. A film legvégén tehát visszamenőleg

hogyan túl illedelmesen bohóckodtak. Hanem azaz, hogy a filmben nem volt jelen a hétköznapi élet logikája, amelynek a visszaján vagy felborulásán kárörvendezni, vagy nevetni tudunk volna.

MÁGORI ERZSÉBET

filmvilág

XXI. évf. 15. sz. Film-
művészeti folyóirat.
Megjelenik minden hó-
nap 1-én és 15-én.

Főszerkesztő:

Hegedűs Zoltán.

Kiadja a Lapkiadó Vá-
llalat. Felelős kiadó:

Siklósi Norbert.

Szerkesztőség és ki-
adóhivatal: Budapest
VII., Lenin körút 9-11.
Telefon: 221-285. Levél-
cím: 1906 Postafiók 223
Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető bármely
postahivatalnál, a kéz-
besítőknél, a Posta hírlap-
üzleteiben és a Posta
Központi Hírlap Irodá-
jánál (1900 KHI, Buda-
pest V., József nádor
tér 1.) közvetlenül vagy
postautalványon, vala-
mint átutalással a KHI
215-96 162 pénzforgalmi
jelzőszámlára. Előfizetési
díj ¼ évre 24,- Ft.
Külföldön terjeszti a
„Kultúra” Külkereskedelmi
Vállalat, H-1389
Budapest, Postafiók 149.

78.2956

Egyetemi Nyomda
Budapest

Felelős vezető:

Sűmehi Zoltán igazgató

INDEX: 25 286

Agárdi Gábor

*Szent Kszsanna,
avagy a mesterek iskolája*

Enn Vatemaa észt író darabjából Havas Péter készített tévéjátékot. Fősze-
replők: Agárdi Gábor, Tábori Nóra, Vallai Péter. Operatőr: Sólyom László.

Tábori Nóra, Agárdi Gábor és Vallai Péter (Kende Tamás felvételei)

filmvilág

Ára: 4,- Ft

Jane Fonda és Bruce Dern, a H
tér és című film főszereplői. Ken
Hal Ashby